

Bigamie en andere complicaties bij de merel

Het is bekend dat de merel de bekendste en misschien wel meest bestudeerde vogel is van onze Nederlandsche avifauna. Met recht mag men zich dan ook afvragen wat de reden is om toch aan deze vogel weer een artikel te wijden.

Ik dacht toch dat het te rechtvaardigen was. Ten eerste heb ik gedurende de vijf maanden bestuderen van de drie merelnesten in mijn tuin zoveel leuke bijzonderheden ontdekt, dat ik er van overtuigd ben, dat deze iedere natuurliefhebber zullen interesseren. Verder geloof ik, dat het goed is eens een publicatie te wijden aan een vogel, die zo bekend is dat men denkt er alles van te weten. Ik geloof, tot slot, niet dat mijn bevindingen allemaal gloednieuw zijn, integendeel, maar deze publicatie zal in ieder geval een grotere bekendheid geven aan bijzonderheden, die wellicht daarvoor alleen in een kleine kring bekend waren.

De geschiedenis begint op 6 maart 1966. Op een zeer gevaarlijke plaats (een muur) begint een vrouwtjesmerel in mijn tuin een nest te bouwen. Ik haal in het belang van de vogel het begin van dit nest weg. Ze doet nog drie kleine pogingen op dezelfde plaats, die allemaal op mijn onverbiddelijkheid stranden. Op 10 maart maakt ze een begin aan een nest op een andere (veel veiliger) plaats. Dit nest maakt ze pas af op 1 en 2 april. In de tussentijd is er een kaper op de kust gekomen, d.w.z. een ander wijfje. De spanningen en gevechten tussen dit tweede en het eerste wijfje zijn er waarschijnlijk de oorzaak van dat het nest pas op 2 april klaar komt. Nest I dus van wijfje I. Het mannetje trekt zich niets aan van het gekijf

van de wijfjes. Wijfje II begint op 3 april op het dak van mijn (bewoonde) koolmezenkast aan een nest, tot grote ontsteltenis van de mezen. De volgende dag verwijder ik het beginsel dan ook maar. Evenals vrouw I is ook vrouw II een doorzetster. Op 6 april doet ze weer een poging. Om haar te plezieren bevestig ik op anderhalve meter van de nestkast tegen de muur een plankje met opstaande randjes, waar ik het nieuwe nestbeginsel in leg. Past precies. Op de mezenkast leg ik wat stenen om een nieuwe bouwopgave daar in de kiem te smoren. De andere dag blijkt dat ik succes heb gehad: merel II zet de bouw voort, en ook de mezen accepteren het dat hun dak verzwaaard is. Dat er tussen beide merelwijfjes nog steeds vijandschap heerst, blijkt uit het feit dat no. II haar nest o.a. maakt van materiaal, dat ze pikt bij het nest van no. I.

Op 13 april liggen in nest I 6 eieren, wat zeer zelden voor komt en in nest II één ei. Wijfje II begint echter enthousiast, maar tegen de mereltraditie, te broeden vanaf dat eerste ei. Haar legsel is pas op 16 april voltallig: vier eieren. Op 27 april zijn alle zes de jongen van nest I uit. Eén jong bezwijkt echter al spoedig en is waarschijnlijk afgevoerd. Twee dagen later komt het eerste jong uit in nest II.

Op 9 mei vliegen de jongen van nest I uit. In nest II zijn twee jongen bezweken en afgevoerd kort na het uitkomen. Dat afvoeren heb ik niet gezien, maar leid ik af van het feit, dat toen het nest leeg was er zich geen dode jongen of weggedrukte eieren in bevonden. Deze twee jongen van wijfje II verlaten hun nest op de 14e mei. Het mannetje is hoogst waarschijnlijk de oorzaak ge-

weest van het overlijden van de twee jongen van nest II. Ik heb hem maar twee keer de jongen in nest II zien voeren, terwijl ik ook heb gezien, dat hij twee keer het nest bezocht zonder te voeren, uitsluitend dus uit belangstelling. Voor de jongen uit nest I was hij evenwel een voorbeeldig vader, daar voerde hij minstens evenveel als het wijfje.

De zeven jongen uit deze twee nesten hebben allemaal de volwassen merelleeftijd bereikt. Voor een belangrijk deel is dit te danken aan het feit, dat onze tuin en die in de omtrek tamelijk 'kattenvrij' zijn. Er zijn wel katten in de buurt, maar deze mijden deze tuinen, omdat ze weten, dat ze steeds met veel lawaai en getier worden weggejaagd.

Op 21 mei begint merel I weer een nest te bouwen, nu in de zijtuin. Op 5 juni liggen in dit nest vier eieren, maar het nest is dan verlaten, evenals de volgende dag. De eieren, die reeds een week bebroed waren, gaan natuurlijk dood. Ik heb dit bij één ei gecontroleerd. 7 juni gebeurt er iets heel merkwaardigs: het wijfje gaat door met broeden. Waarom ze twee dagen gestopt is om er dan weer mee door te gaan is niet te zeggen. In de tijd van 7 tot 15 juni verdwijnen nog twee (dode) eieren op raadselachtige wijze, terwijl het wijfje gewoon dag in dag uit doorbroedt. Op 16 juni begint ze weer te leggen. Er liggen twee eieren in het nest, een nieuwe en een oude (met een dode inhoud). 4 juli liggen er drie pas-uitgekomen jonkies in het nest, naast twee eieren, de ene nog steeds van het eerste, vroegtijdig (hoewel tijdelijk) verlaten legsel, de andere mogelijk niet bevrucht. Op 16 juli zijn de jongen al tamelijk groot, maar ik kan het verdere verloop niet volgen omdat ik die dag op vakantie ging.

De lezer ziet het; merkwaardigheden te over: bigamie, een legsel van zes eieren, een merel, die accepteert, dat haar nest verplaatst wordt en tot slot een merel,

Pas uitgekomen merels.

Foto: Mej. L. v. Vliet

die haar broedsel na een week verlaat, weer terugkomt, nog 8 dagen op een dood legsel doorbroedt om dan, nadat in de tussentijd twee eieren spoorloos verdwijnen, weer opnieuw te gaan leggen en te gaan broeden en dan succes heeft. En nog heb ik niet al mijn bevindingen verteld. Ik ben tot de conclusie gekomen, dat de nestbouw alleen in de ochtend plaats vindt, dat mooi weer een belangrijke uitvlieg-stimulus is, dat de jongen gaan sperren, doordat ze hun pa of ma horen aankomen, dat het broeden meestal begint bij het derde ei (de twee nesten van wijfje I) en dat de wijfjes per dag één ei leggen.

Voorts ben ik nog van twee merkwaardige schouwspelen getuige geweest. Het eerste: wijfje I ging met voedsel naar het nest, maar bleef er naast zitten. De jonkies (een week oud) begonnen te

sperrren. Het wijfje maakte een hees alarmgeluid. De jonkies zwijgen plotseling en vallen terug in het nest. Pas als ze dit gedaan hebben krijgen ze het voedsel. Een zeer duidelijk voorbeeld van opvoeding.

Bij wijfje II zag ik, dat deze de dag voordat haar jongen zouden uitvliegen

voordeed, hoe je naar beneden moet fladderen. Tweede belevenis: Ik was getuige van een balts tussen wijfje I en het mannetje. Wijfje onverschillig, mannetje vreselijk opgewonden zachte geluidjes makend, een soort hese zachte merelzang, kop naar beneden, vleugels ook, hippen en draaien. Héél merkwaardig.

Joh. Bolman

Nog eens ABUTILON THEOPHRASTI Med.

Het is altijd prettig als er reacties op artikelen in 'Natura' komen. De heer J. Mourik te Haarlem deelde mij mede, dat hij dit jaar in augustus een exemplaar van deze Abutilon aantrof in de Amsterdamse Waterleidingduinen, waar de plant het kennelijk nog al naar de zin had, gezien de hoogte van 110 cm. Begin oktober stond zij er wat minder fraai bij, doch bloeide nog en had ook vruchten.

Het voorkomen in de duinen is niet zo verwonderlijk als wij bedenken, dat het voor het winterse levensonderhoud der fazanten gebruikte voer vaak onkruidzaden van buitenlandse oorsprong bevat; men gebruikt hiervoor uiteraard niet het allerfijnste, geschoonde graan. Dit fazantenvoer is dikwijls de oorzaak van allerlei 'vreemde' planten in onze duinen.

Na het schrijven van mijn artikel bracht ik onverwacht enige weken in de Verenigde Staten door en trof ook daar een zeer fors exemplaar van de Abutilon aan, goed in bloei en eveneens met vruchten. Dat was in de staat Massachusetts, waar het 's zomers veel warmer (en bovendien veel vochtiger) is dan in ons land, zodat daar alle factoren voor een voorspoedige ontwikkeling aanwezig zijn.

In een oude druk van Britton's Flora of the Northern States and Canada vond ik vermeld: native or adventive from Southern Asia. Het aantal planten, dat door diverse oorzaken uit Europa enz. naar de Verenigde Staten is 'overgewipt' is overigens bijzonder groot; met de immigranten is allerlei meegekomen, dat er oorspronkelijk niet thuis hoorde. De laatste druk van Oberdorfer (Exkursionsflora für Süddeutschland; 1962) vermeldt dat de plant van oostmediterrane oorsprong is, en op deze recente opgave wil ik het voorlopig maar houden.

Correctie

In de eerste zin van het artikel over de Zee-Averuit (september-nummer blz. 105) heeft de drukker enige woorden weggelaten. De zin moet luiden:

Zij die de flora van onze rivierstreken kennen, zullen wel eens de Wilde Averuit (*Artemisia campestris* L.) hebben gezien, al is het een vrij zeldzame plant in het Rijngebied en het aangrenzende Maasgebied van het fluviale district.

Verder wijzige men in dit artikel op blz. 106, 2e regel van boven het woord 'marita' in 'maritima'.